

Network News

Newsletter europejskiej sieci zapobiegania ubóstwu
Nr 126 kwiecień-czerwiec 2008

Ubóstwo energetyczne w UE

Spis treści:

Ubóstwo energetyczne w UE

- Pilna potrzeba wskaźników ubóstwa energetycznego
- UE powinna natychmiast zająć się ubóstwem energetycznym!
- Ubóstwo energetyczne: różne kraje, różne podejścia
- Ciekawe linki
- „Wyłącznie działania na rynku energetycznym nie wyeliminują ubóstwa energetycznego” – wywiad z europosłanką Eluned Morgan
- Mieszkalnictwo, wydajność energetyczna i ubóstwo paliwowe
- Kampania związków zawodowych przeciwko ubóstwu energetycznemu
- Partia Pracy o energii i ubóstwie (Flanders). Osiągnięcia i plany
- Szkocja: do 2016 roku koniec z ubóstwem energetycznym
- Liberalizacja rynku usług pożytku publicznego i ubóstwo energetyczne w Bułgarii

Wiadomości z Francji

Cztery priorytety francuskiego EAPN na czas prezydencji Francji w UE

Ubóstwo we Francji

Społeczne usługi pożytku publicznego z punktu widzenia Francji

Od redakcji

Osoby doświadczające ubóstwa nie powinny musieć wybierać między jedzeniem i ogrzewaniem!

Każdy zgodzi się co do tego, że ludzie powinni mieć możliwość ogrzewania swoich domów. Lecz dla wielu osób doświadczających ubóstwa potrzeba ta szybko staje się luksusem. Rosnące ceny energii sprawiają, że problem ubóstwa energetycznego staje się istotnym wyzwaniem dla UE. Ubóstwo energetyczne często jest określane jako wydatkowanie ponad 10% dochodu gospodarstwa domowego na ogrzewanie. Choć nie ma ogólnoeuropejskich statystyk, to fakt, że 1 na 3 szkockie rodziny nie jest w stanie odpowiednio ogrzać swojego domu pozwala wnioskować więcej na temat problemu.

Ubóstwo energetyczne to nie tylko rosnące ceny. Należy zbadać trzy podstawowe czynniki: zapewnienie odpowiedniego dochodu, uczciwe ceny i obniżenie zapotrzebowania przez efektywne wykorzystanie energii. Ubóstwo energetyczne zostało rozpoznane jako poważny problem społeczny na przełomie lat 70' i 80' XX w, gdy zaczęły rosnąć ceny ropy, a systemy ochrony społecznej zaczęły się osłabiać wraz z pierwszą falą liberalizacji i prywatyzacji rynku energii.

Obecny Pakiet Energetyczne, finalizowany przez Radę i Parlament Europejski to początek działań przeciw ubóstwu energetycznemu. Nie wiadomo, czy będą to działania odpowiednie. UE musi potwierdzić prawo do energii jako podstawowe prawo społeczne i chronić przepisów dotyczących świadczenia usług powszechnych i stałego dostępu do wysokiej jakości usług pożytku publicznego. Inaczej wszelkie podjęte działania będą tylko pustosłowiem. UE musi stać na straży priorytetów społecznych, a nie tylko interesów rynku wewnętrznego. Osoby doświadczające ubóstwa oczekują, że UE podejmie natychmiastowe działania.

Fintan Farrell
Dyrektor EAPN

Pilna potrzeba wskaźników ubóstwa energetycznego

Obecnie nie ma akceptowanej przez UE definicji ubóstwa energetycznego ani wspólnych danych czy wskaźników.

Wprowadzenie polityki przeciwdziałania ubóstwu energetycznemu wymaga poznania różnicowania sytuacji i osób objętych tym zjawiskiem. Aby prawidłowo ocenić ewolucję zjawiska i możliwy wpływ podjętych środków należy posiadać wskaźniki do oszacowania liczby dotkniętych gospodarstw domowych.

Wielka Brytania ma wyjątkowe doświadczenie w stosowaniu systemu wskaźników, szczególnie dotyczących ubóstwa energetycznego.

Krajowe badania warunków mieszkaniowych zawierają dane na temat dochodu gospodarstwa domowego, płaconych podatków i ogrzewania, poziomu izolacji mieszkania i jego danych. Badania te są jak na razie największym źródłem oceny ubóstwa energetycznego w państwach członkowskich UE. Wiele zależy od analizy przyczyn ubóstwa energetycznego, których należy użyć dla uzasadnienia wyboru kryteriów. Wiele organizacji pozarządowych nawołuje do stworzenia zintegrowanych wskaźników odpowiedniości zarobków, trendów i ich wpływu na ceny, a także pomiar zużycia i stopień efektywności energetycznej.

Obecnie, poprzez badanie Eurobarometr, EUROSTAT sprawdza rozwój usług użyteczności publicznej i zadowolenie konsumentów. Szczegółowe badania są również prowadzone w celu oznaczenia wzrostu cen i tendencji. Jednakże często brakuje oceny wpływu społecznego. Europejskie badanie EU-SILC 2005, doroczne badanie dochodów i warunków życia w EU-25 jest ważnym, lecz nadal bardzo ograniczonym narzędziem, rysującym obraz energii na skalę Europejską.

UE powinna natychmiast zająć się ubóstwem energetycznym!

Według danych organizacji Energy Watch „Wielka Brytania ma najwyższy w całej Zachodniej Europie poziom śmiertelności z powodu przeziębienia”

W Bułgarii wiele ubogich rodzin mieszka w byłych mieszkaniach państwowych z ogrzewaniem miejskim starego typu, przez co mają ograniczoną kontrolę nad zużyciem i kosztami zużytej energii.

Czym jest ubóstwo energetyczne?

Ubóstwo energetyczne to niemożność dostatecznego ogrzania domu. Dla osób doświadczających ubóstwa oznacza to „wybór pomiędzy jedzeniem i ogrzewaniem”.¹ Po najnowszej podwyżce cen paliw i energii o około 30%, problem zyskał uwagę mediów i polityków. Ale sam problem nie jest nowością, a jego rozwiązanie nie zasadza się jedynie na obniżeniu cen energii. Jest sprawdzianem szybkości działania UE na rzecz ochrony praw społecznych przed niekontrolowaną ekspansją rynku wewnętrznego.

Brak unijnej definicji, danych i wskaźników

Obecnie nie ma akceptowanej przez UE definicji ubóstwa energetycznego ani wspólnych danych czy wskaźników. Raport Eurobarometru z 2007 r., dotyczący usług użyteczności publicznej podkreślił, że w 2005 r. 21,7% wydatków gospodarstw domowych było przeznaczane na opłacenie rachunków (np. za wodę czy ogrzewanie). Choć niektóre dane wskazują na problemy z zaległościami w rachunkach za paliwo, informacje te nie odzwierciedlają rzeczywistości poszczególnych państw członkowskich.

Wielka Brytania opracowała definicję, bazującą na analizie WHO. „Gospodarstwo domowe znajduje się w stanie ubóstwa energetycznego, jeśli w celu zapewnienia odpowiedniego poziomu ciepła musi zużywać ponad 10% swoich dochodów (łącznie z zasiłkami) na ogrzewanie.”

Wystarczający poziom ogrzewania jest oceniany na 21 °C w pokoju mieszkalnym i 18 °C w pozostałych pomieszczeniach. Na podstawie tej definicji rząd Wielkiej Brytanii obliczył, że 2,9 mln osób znajduje się w stanie ubóstwa energetycznego. Brytyjskie Stowarzyszenie Konsumentów i Energy Watch szacują tę liczbę na ponad 4 mln.

Wielowymiarowe przyczyny i konsekwencje

Ubóstwo energetyczne jest spowodowane złożoną kombinacją czynników. Trzy najważniejsze to : 1) niewystarczający dochód gospodarstwa domowego, 2) wysoki koszt energii w gospodarstwach domowych 3) wysoki poziom zużycia energii związany z nieefektywnym wykorzystaniem jej przez urządzenia domowe.

Poziom dochodu gospodarstwa domowego w porównaniu z nieuregulowanymi cenami to najważniejszy element, jako że koszty ogrzewania pochłaniają zbyt dużą część tygodniowych zarobków. W gruncie rzeczy osoby o niższych dochodach wydają większą część swojej płacy na energię niż osoby o wyższych dochodach. Poza tym spędzają one więcej czasu w domu ze względu na wiek, problemy zdrowotne, niepełnosprawność, brak pieniędzy na życie towarzyskie, bezrobocie lub małe dzieci. Oznacza to, że rosnące ceny najprawdopodobniej najmocniej uderzą w najbardziej zagrożone gospodarstwa domowe. Co gorsza rodziny o niskich dochodach często zużywają

---

¹ Komentarz uczestnika VII europejskiego spotkania osób doświadczających ubóstwa (Bruksela, maj 2008)

więcej energii niż bogatsze gospodarstwa domowe z powodu słabej jakości ocieplenia domów oraz słabej efektywności urządzeń grzewczych.

Bezpośrednim skutkiem ubóstwa energetycznego jest zadłużenie, ponieważ osoby o niskich dochodach wpadają w pułapkę rachunków, których nie mogą pokryć. Co gorsza często zmniejszają ogrzewanie lub całkiem z niego rezygnują. Osoby żyjące w ubóstwie podkreślają często, że obecne sposoby działania wielu spółek energetycznych (głównie po prywatyzacji zakładów) pogłębiają ten problem wystawiając często rachunki na niezgodne z rzeczywistością zużycie, niedokładne rachunki oraz żądając płatności w nierealnie krótkim okresie. Kolejny problem związany jest z wymuszonymi przedpłatami. W najgorszym wypadku dostawcy odcinają rodzinom dostęp do energii, co prowadzi do niewypowiedzianych trudności.

Polityka UE a ubóstwo energetyczne

Energia jest ważną usługą publiczną i należy do grupy usług użyteczności publicznej. Unia Europejska poprzez traktat ręczy za spełnianie przez te usługi zobowiązania z tytułu świadczenia usług publicznych i zapewnienie ich dostępności, trwałości i rozsądnej ceny. Prawo to jest podkreślane w Traktacie Lizbońskim, protokół 9, Art. 14 (16). Jednak w rzeczywistości prawo to jest naruszane przez niepowstrzymaną ekspansję rynku wewnętrznego, bez zapewnienia odpowiedniej wagi prawom społecznym.

UE twierdzi od lat, że liberalizacja zaowocuje wyższą jakością usług i niższymi cenami, ale dotychczas nie widać tych skutków. Obecnie UE finalizuje pakiet energetyczny, zawierający wewnętrzne przepisy dotyczące sektorów gazownictwa i energetyki. W Parlamencie Europejskim zostały złożone interesujące wnioski dotyczące unijnej definicji ubóstwa energetycznego oraz opracowania narodowych planów działania w sprawie ubóstwa energetycznego, jednak brak niezależnej dyskusji nad tym, kto zyskuje na liberalizacji i prywatyzacji tych usług prowadzi do braku zaufania wśród ludności. Propozycje stworzenia niewiążącej Europejskiej Karty Praw Konsumenta Energii jak na razie nie przyczyniły się do zmniejszenia tych obaw. Obawy budzi również brak niezależnej oceny wpływu społecznego w badaniach przekrojowych dotyczących usług użyteczności publicznej i wpływu liberalizacji na osoby doświadczające ubóstwa.

Do czego zmierza EAPN

Wiele sieci EAPN prowadzi narodowe kampanie na temat tego problemu, zaś na poziomie europejskim EAPN odpowiedziała na konsultację karty i lobbuje za wnioskami dotyczącymi ubóstwa energetycznego w nowym pakiecie energetycznym oraz za kartą praw. Wraz z Platformą Społeczną EAPN wywiera naciski na rzecz odpowiedniej oceny wpływu społecznego liberalizacji i ocenę działania usług użyteczności publicznej. Jednak w obliczu gwałtownego wzrostu cen sytuacja z pewnością drastycznie się pogorszy. EAPN wzywa więc UE do działania:

- Prawo do energii powinno być zagwarantowane przez UE w ramach nowych ram dla usług użyteczności publicznej.
- Należy rozpoznać skomplikowane przypadki ubóstwa energetycznego oraz potrzebę zintegrowanej strategii przeciwdziałania niewystarczającemu dochodowi, regulacji cen i oszczędności energii.
- Trzeba zaangażować się w stworzenie wspólnej europejskiej definicji ubóstwa energetycznego, zebranie danych i wskaźników.
- Należy stworzyć narodowe plany działania w celu walki z ubóstwem energetycznym, których przygotowanie i wdrażanie byłoby monitorowane przez otwartą metodę koordynacji ochrony socjalnej i inkluzji społecznej.
- Unijna Karta Praw Konsumentów Energii powinna stać się instrumentem wiążącym.

- Powinna zostać powołana grupa robocza na wysokim szczeblu, obejmująca przedstawicieli sektora zatrudnienia, spraw socjalnych, spraw konsumenckich i rynku wewnętrznego, by opracowała pilny plan działania przeciw ubóstwu energetycznemu na szczeblu UE.
- Trzeba stworzyć niezależny sposób oceny społecznego wpływu liberalizacji oraz badania przekrojowe usług użyteczności publicznej, obejmujące osoby doświadczające ubóstwa.
- Zaangażowani muszą być wszyscy beneficjenci, łącznie z użytkownikami o niskich dochodach oraz partnerami społecznymi zarówno podczas projektowania, przygotowywania i oceny rozwiązań w UE i krajowych organach regulacyjnych.

*Sian Jones (sian.jones@eapn.skynet.be)
EAPN policy officer*

Ubóstwo energetyczne: różne kraje, różne podejścia

Dyrektywa o energii 2003/54 wyznacza ramy zobowiązań z tytułu świadczenia usług publicznych oraz ochrony wrażliwych klientów, ale nie dostarcza definicji ubóstwa energetycznego. W istocie „ubóstwo energetyczne” rozumiane jest na kilka sposobów w państwach członkowskich i wśród graczy na rynku.

Dla niektórych pojęcie to dotyczy grupy klientów, zdefiniowanych przez organa państwowe jako „zasługujący na pomoc”, ponieważ na przykład znajdują się oni w trudnej sytuacji finansowej. Dla innych ubóstwo energetyczne jest raczej efektem wpływu cen energii na grupę klientów o wysokim zużyciu energii, którzy ryzykują przeznaczanie istotnej części dochodów gospodarstwa domowego na rachunki za ogrzewanie.

Konsekwencje są różne w odniesieniu do obu tych grup, a ceny energii nie zawsze zdają się odgrywać kluczową rolę.

W Belgii programy doraźne zapewniają ochronę przed nadmiernym zużyciem i cenami ("chèque mazout"), a dodatki wydawane są zimą osobom, które poza tym nie korzystają z pomocy społecznej.

W Wielkiej Brytanii na określenie ubóstwa energetycznego używa się określenia „fuel poverty”, czyli ubóstwo paliwowe. Aby otrzymać pomoc związaną z ubóstwem paliwowym trzeba wydawać ponad 10% miesięcznych dochodów na ogrzewanie.

W Szwecji stosowanym wyjściem jest opieka nad „klientami wrażliwymi” poprzez mechanizm działający na szczeblu gminy. Klienci, których nie stać na opłacenie rachunków za energię, otrzymują pomoc w postaci talonów na energię. We Francji klienci wrażliwi są chronieni poprzez mechanizm taryf socjalnych.

We Włoszech istnieje zagwarantowane minimalne zużycie dla klientów, którzy mają trudności finansowe i nie mogą zapłacić rachunków za energię.

A.G

Ciekawe linki

Angielski wskaźnik ubóstwa energetycznego:
<http://www.fuelpovertyindicator.org.uk/>

Strona szkockiej Energy Action:
<http://www.eas.org.uk/>

Ocena ubóstwa energetycznego w Belgii, Hiszpanii, Francji, Włoszech i Wielkiej Brytanii (Europejski projekt ubóstwa energetycznego i wydajności energetycznej):
http://www.fuel-poverty.org/files/WP_2_D6_en.pdf

Specjalne badanie Eurobarometru: usługi użyteczności publicznej (lipiec 2007):
http://ec.europa.eu/public_opinion/archives/ebs/ebs_260_en.pdf

Specjalne badanie Eurobarometru: Postawy wobec energii (styczeń 2006):
http://ec.europa.eu/public_opinion/archives/ebs/ebs_247_en.pdf

Raport ECORYS: Ogólna polityka wobec usług użyteczności publicznej oraz ochrona klientów w sektorze energetyki:
http://www.eapn.eu/images/docs/ecorys_energy_liberalisation_final_report.pdf

Odpowiedź EAPN na konsultacje europejskiej karty praw konsumenta energii:
<http://www.eapn.eu/content/view/179/34/lang,en/>

„Wyłącznie działania na rynku energetycznym nie wyeliminują ubóstwa energetycznego” – wywiad z europosłanką Eluned Morgan

Eluned Morgan od 1994 r. zasiada w Parlamencie Europejskim, reprezentując Walię. Była sprawozdawcą odpowiedzi Parlamentu Europejskiego na wniosek Komisji o dyrektywę w sprawie wewnętrznego rynku energetycznego.

Jak poważny jest problem ubóstwa energetycznego w Unii Europejskiej?

Ubóstwo energetyczne prawdopodobnie stanie się jeszcze poważniejszym problemem, ponieważ ceny energii wciąż rosną. Jest to kwestia, która powinna być stale podnoszona w UE, ponieważ wciąż jest nierozpoznana przez większość państw członkowskich. Z ograniczonych danych jakie mamy, wiemy, że wiele osób nie jest w stanie zapłacić rachunków za gaz i energię i liczba ta stale rośnie.

Co należy zrobić na poziomie UE?

Z pewnością należy podjąć działania na szczeblu unijnym, jako że Unia teoretycznie ma wspólny rynek energetyczny. Uważam, że pełna liberalizacja unijnego rynku energii i lepsza konkurencja to najlepszy sposób na obniżenie cen. Niestety same działania na rynku energetycznym nie wyeliminują ubóstwa energetycznego. Narodowe organy regulacyjne w całej UE muszą mieć więcej uprawnień, by móc zapewnić skuteczną konkurencję i rozsądne ceny dla klientów.

UE jest odpowiedzialna za przestrzeganie ogólnych zobowiązań z tytułu świadczenia usług publicznych oraz zapewnienie ochrony klientom wrażliwym, szczególnie z gospodarstw domowych o niskim dochodzie. Wiele trzeba zrobić na poziomie UE, by zapewnić lepszy dostęp do informacji, przejrzystość, wybór i reprezentację oraz świadomość własnych praw.

Ludzie muszą wiedzieć, że podjęliśmy środki w celu zwalczania zmian klimatu i w związku z tym może nastąpić wzrost cen energii. Polityka UE postawiła sobie cele dotyczące ocieplenia klimatu i

w związku z tym musi wzywać państwa członkowskie do poprawy efektywności energetycznej i zachęcać do opłat, które zarówno wspomogą zrównoważony rozwój jak i walkę z ubóstwem energetycznym.

UE musi zobowiązać państwa członkowskie do stworzenia definicji ubóstwa energetycznego na własny użytek i opracowania narodowych planów rozwoju, obejmujących inkluzję społeczną i zarządzanie energią. Komisja powinna monitorować te działania i koordynować oraz umożliwiać wymianę danych i dobrych praktyk.

W jakie działania na rzecz lepszych przepisów jest pani obecnie zaangażowana?

Jako sprawozdawca dyrektywy o elektryczności próbuję zagwarantować, by konsument był w centrum zainteresowania dyrektywy, a kwestia ubóstwa energetycznego należała do polityki UE. Aktywnie angażuję się w raporty w ramach pakietu energetycznego a także śledzę postępy wniosku komisji o kartę praw konsumenta energii.

Jaki jest możliwy obrót wydarzeń i jakie działania mogą podjąć państwa członkowskie?

Parlament Europejski przyjął Dyrektywę dotyczącą elektryczności 17 czerwca 2008 r. Zwiększenie świadomości na temat kwestii ubóstwa energetycznego jest kluczowe dla otrzymania wsparcia od Parlamentu i Rady. Należy wywierać naciski na Komisję, by monitorowała państwa członkowskie i ustawodawców oraz nakładała odpowiednie sankcje w razie niedostosowania się. EAPN powinna nadal naciskać na Komisję i prezydentkę francuską, by stworzyły własne pomysły na dalszą część komunikatu o karcie praw konsumenta energii oraz wnioski dotyczące ubóstwa energetycznego.

Rozmawiała: S. Jones

www.elunedmorgan.org.uk/

Budownictwo mieszkaniowe, wydajność energetyczna i ubóstwo paliwowe

Socjalne budownictwo mieszkaniowe powinno zapewniać długoterminową inwestycję i zarządzanie nieruchomością. Z uwagi na to długotrwałe zaangażowanie domy socjalne mają wyższą jakość cieplną niż inne nieruchomości na rynku.

Ubóstwo energetyczne wynikające z niskiej jakości budownictwa najmocniej uderza w ubogich właścicieli domów, którzy nie mają środków do zainwestowania w remont oraz osób mieszkających w nieruchomościach z sektora wynajmu prywatnego. Choć w niektórych miejscach w Europie zdarzają się nieruchomości wybudowane w sposób nowatorski i wysokiej jakości, to organizacje na rzecz socjalnego budownictwa mieszkaniowego nadal mają wiele do zrobienia w zakresie optymalizacji zasobów. CECODHAS wspomaga ten proces poprzez animację europejskiej sieci budownictwa inteligentnego pod względem energetycznym oraz przez organizację szkoleń.

Poprawa zasobów mieszkaniowych nie jest trudna, ale nie uda się bez wsparcia inwestycji i szkoleń.

Izolacja dachów, strychów i ścian, podwójne szyby, odzyskiwanie ciepła ze ścieków i wentylacji, bojlerki kondensacyjne i energooszczędne żarówki. Wszystko to są sprawdzone metody oszczędności energii. Jednak ich szybkie rozpowszechnienie będzie wymagało intensywnego rozpowszechniania wiedzy, znacznych inwestycji i odpowiednio wykwalifikowanej siły roboczej, szczególnie w przypadku istniejących już budynków.

Programy pilotażowe to nie wszystko

Wśród wielu projektów pilotażowych zaprezentowanych na spotkaniu CECODHAS w Kwietniu w Anconie znalazł się również jeden program wdrażany przez English Housing Association. Wyniki pokazały, że wprowadzenie wymienionych środków, a także zastosowanie energii odnawialnej z

podziemnych pomp ciepła i ogniw słonecznych skutkuje zmniejszeniem emisji CO₂ o 75 % i obniża koszty bieżące z 1500 GBP do 750 GBP rocznie. Referent trafnie zauważył, że projekt ten był wielkim sukcesem dla sześciu gospodarstw domowych, które brały w nim udział. Aby osiągnąć zmniejszenie emisji CO₂ o 60% do 2050 r. środki te powinny być wprowadzane w 450000 domów rocznie w samej Wielkiej Brytanii.

Pod względem energooszczędności domów nie należy traktować jak lodówek. Najważniejsze jest partnerstwo z mieszkańcami.

Osoby zarządzające mieszkaniem socjalnym twierdzą, że nie sposób przecenić faktu poinformowania mieszkańców o sposobie ograniczenia strat energii. Należy również zagwarantować, by głos mieszkańców był słyszany przy planowanych remontach, bo jest to równie ważne jak fizyczne działania. Programy empowermentu najemców to codzienność na przykład w fińskich spółkach mieszkalnictwa socjalnego, gdzie najemcy-ochotnicy przechodzą szkolenia z ekspertami ds. energii, zaś we Flandrii programy obejmują na przykład ciekawe konkursy dla rodzin na oszczędzanie energii.

Słaba wydajność cieplna to tylko jedna z przyczyn ubóstwa energetycznego. Inne to wysokie ceny paliw i niskie dochody gospodarstwa domowego. Housing Association pracuje na rzecz obniżki cen poprzez hurtowy zakup energii.

W celu ochrony najemców przed rosnącymi cenami energii, poza zmniejszaniem zapotrzebowania na energię, holenderskie stowarzyszenia mieszkaniowe uruchomiły mechanizm obniżania cen energii dla najemców, w którym 130 takich organizacji stworzyło partnerstwo działające jako ich agent na rynku energetycznym. Program został nazwany WoonEnergie i obecnie jest największą grupą konsumencką w Holandii, zrzeszającą 60000 gospodarstw domowych. Podobne programy działają w innych miejscach Europy.

Potrzeba zapobiegania, nie leczenia

Takie działanie agencyjne to tylko niewielki element układanki. Potrzeba spójnej strategii dotyczącej ubóstwa energetycznego w całej UE. Zamiast nastawić się na leczenie trzeba zapobiegać, nie tylko inwestując w skomplikowane systemy, wykrywające śmiertelność latem i zimą, wynikającą z ubóstwa energetycznego, ale także podejmując bieżące działania w celu zapobiegania lokalnemu brakowi wydajności energetycznej, tym samym zapobiegając negatywnemu wpływowi sektora mieszkaniowego na efekt cieplarniany.

Sorcha Edwards, CECODHAS

[Htp://www.cecodhas.org/](http://www.cecodhas.org/)

Kampania związków zawodowych przeciwko ubóstwu energetycznemu

Europejska Federacja Związków Zawodowych Służb Publicznych (EPSU), reprezentująca między innymi pracowników i związki zawodowe sektora gazowego i energetycznego, uważa, że dostarczanie elektryczności, ogrzewania i oświetlenia powinno być uważane za usługę publiczną i prawo socjalne. Niektórzy członkowie EPSU zajmują się w swoich krajach organizowaniem kampanii na rzecz prawa do energii a także uczestniczą w różnego rodzaju platformach przeciwdziałających ubóstwu energetycznemu.

Liberalizacja dostaw gazu i elektryczności to wielkie wyzwanie dla usług publicznych. W rezultacie ceny stają się nieprzewidywalne, co może popchnąć gospodarstwa domowe w stronę ubóstwa energetycznego. EPSU jest zdania, że ubóstwo energetyczne powinno się zwalczać poprzez konkretne środki na szczeblu krajowym i europejskim.

EPSU współdziała z EAPN i CECODHAS, próbując przekonać instytucje europejskie, że należy podjąć działania na szczeblu UE w celu zmuszenia wszystkich państw członkowskich do zajęcia się problemem.

Komisja Europejska nadal stara się o tak zwany rozdział właścicielski (ownership unbundling), co oznacza, że właścicielem sieci nie powinien być właściciel firmy produkcyjnej. EPSU nie zgadza się na unbundling, ponieważ stwarza on zagrożenie dla miejsc pracy i nie przyczynia się do obniżenia cen. EPSU stawia na zwiększenie ilości przepisów, tak by spółki nie wykorzystywały użytkowników i miały przejrzystą politykę cenową.

Krajowe i europejskie organy regulacyjne mają możliwość regulowania przepisami działalności przemysłu energetycznego. EPSU zażądało sprawdzenia tych organów przez Parlament Europejski oraz coś w rodzaju rady, w której zasiadali by użytkownicy energii o niewysokich dochodach oraz reprezentanci związków zawodowych i innych grup, by dowiedzieć się, czy przepisy tworzone są również z myślą o konsumentach, a nie tylko o konkurencji.

Jan Wilhelm Goudrian

Europejska Federacja Związków Zawodowych Służb Publicznych (EPSU)

www.epsu.org

Liberalizacja rynku usług pożytku publicznego i ubóstwo energetyczne w Bułgarii

Reformy usług użyteczności publicznej w Bułgarii idealnie odzwierciedlają trudności i problemy transformacji tego kraju. Liberalizacja i uwolnienie sektora poskutkowały stałym wzrostem cen.

W tym kraju UE o najniższym poziomie dochodów reformy wiązały się z obietnicami poprawy jakości, skuteczność i wydajności. Zamiast tego nastąpił niekontrolowany, stały wzrost cen, pogorszenie jakości, bezprawnie wystawiano rachunki, kanały przekazu pieniędzy stały się niejasne i nastąpiła kryminalizacja tego sektora.

Tysiące rodzin stoją teraz przed trudnym wyborem: płacić za jedzenie czy za ogrzewanie. Niektórzy chcą rozwiązać umowy, ale jest to bardzo szczególny rynek i nie można zerwać umowy jeśli rury grzewcze przebiegają przez dane mieszkanie.

Zastanawiający jest brak odpowiedzialności korporacyjnej w kwestii ochrony praw konsumentów. Wielu klientów próbuje pozwać dostawców do sądu, ale trudno jest znaleźć prawnika, który podejmie się takiej sprawy. Sprawy tego rodzaju są uważane za z góry przegrane, a prawo stoi po stronie dostawców. Tymczasem były kierownik sofijskiej elektrociepłowni został skazany na 5 lat więzienia za utajenie umów wartych prawie 19 mln euro.

Zamiast monitorować wprowadzanie programów inwestycyjnych i norm zysków czy górnych granic cen odpowiednich do dochodów, bułgarska rządowa komisja do spraw wody i energii „negocjuje” ceny z firmami na podstawie ich własnych oświadczeń o kosztach, które często są wynikiem spekulacji i porozumień kartelowych.

Maria Sotirova

EAPN Bułgaria

Partia Pracy – Energia i Ubóstwo (Flandria). Osiągnięcia i plany

Partia Pracy – Energia i Ubóstwo powstała w 1999 r. z powodu oburzenia na niesprawiedliwość odłączania źródła energii osobom żyjącym w ubóstwie. Na podstawie wniosków organizacji reprezentujących osoby ubogie powstał pierwszy dokument do wiadomości flamandzkich władz.

Osiągnięcia:

- kiedy w 2001 r. ogłoszono liberalizację sektora energetycznego Partia Pracy dostarczyła zaleceń do przygotowania flamandzkich ustaw;
- wsparcie projektów szkoleniowych, zapobiegających niekorzystnym skutkom legislacji;
- obniżono cenę socjalną, która maksymalnie wynosi teraz pół ceny rynkowej najtańszego dostawcy;
- powołano rzecznika, zajmującego się skargami;
- okres zakazu odłączania prądu zimą został przedłużony;
- zwiększono pojemność liczników z 6 do 10 amperów;
- przy zmianie prawa w 2007 r. usunięto z ustawy termin „brak chęci” dotyczący niepłacenia rachunków, a liczba możliwych sytuacji skutkujących odłączeniem prądu zmniejszyła się do dziewięciu.

Plany:

- Na poziomie federalnym partia domaga się bardziej czytelnych rachunków
- Prowadzone są dalsze prace nad powszechnym prawem do energii i ogólnym zakazem odłączeń. Byłoby to możliwe po ustaleniu podstawowego pakietu darmowego na 100 Kwh. Rząd jest otwarty na propozycje zwiększenia tego limitu do rozsądnego poziomu.

Mieke Clymans

Animator społeczności lokalnej

Przy współpracy stowarzyszeń reprezentujących osoby ubogie

Szkocja: do 2016 roku koniec z ubóstwem energetycznym

W Szkocji prawie jedna trzecia gospodarstw domowych cierpi ubóstwo energetyczne, próbując odpowiednio ogrzać swoje domy i zapłacić rachunki za energię. Oficjalna brytyjska definicja ubóstwa energetycznego to gdy gospodarstwo domowe musi poświęcać ponad 10% dochodu, by spełnić powszechne standardy ogrzewania.

Ubóstwo energetyczne dotyczy głównie osób starszych, bardzo młodych, chorych oraz osiągających niskie dochody. Skutkuje przeziębieniami, złym samopoczuciem, zadłużeniem i chorobą. Są trzy główne przyczyny ubóstwa energetycznego: zła wydajność mieszkania, wysoka cena energii lub niskie dochody gospodarstwa domowego.

W wyniku międzypartyjnego rozpoznania problemu zawiązało się kilka inicjatyw. Każdy z krajów Wielkiej Brytanii otrzymał wiążący termin zakończenia ubóstwa energetycznego. Dla Szkocji jest nim 2016 r.

Inicjatywy dotyczą programów instalowania systemów ogrzewania centralnego i izolacji w domach osób starszych i w całym sektorze wynajmu socjalnego. Zimowe dopłaty do paliwa udostępniane są co roku osobom powyżej 60 roku życia. Wywierane są naciski na firmy energetyczne, by zapewniły specjalne usługi i opłaty dla klientów wrażliwych i żyjących w ubóstwie energetycznym.

W Szkocji obecnie istnieje silne zainteresowanie oceną osiągniętego postępu. Obecnie, po wielu prośbach od grup beneficjentów i wewnętrznej ocenie rządu, Scottish Fuel Poverty Forum otrzymało zadanie oceny programów i złożenia raportu w rządzie do jesieni. Wśród podkreślanych kwestii jest potrzeba skupienia się na osobach najbardziej potrzebujących pomocy. Na przykład

zwiększenie pomocy na ogrzewanie centralne dla rodzin mało zarabiających z niepełnosprawnym dzieckiem.

Elizabeth Gore
Energy Action Scotland
www.eas.org.uk

Wiadomości z Francji

Cztery priorytety francuskiej EAPN na czas prezydencji Francji w UE

Obecnie EAPN we Francji w porozumieniu z innymi europejskimi sieciami EAPN wyznaczyła sobie następujące cztery cele na czas francuskiej prezydencji w UE w drugiej połowie 2008 r.:

1) Danie osobom najbardziej oddalonym od rynku pracy szansę powrotu do zatrudnienia w przyszłości.

Osoby takie nie powinny być szufladkowane jako nie nadające się do zatrudnienia.

2) Umożliwienie osobom szczególnie zagrożonych ubóstwem na osiągnięcie wystarczających, stabilnych i przewidywalnych dochodów poprzez odpowiedni minimalny dochód.

Należy podkreślać godność tych osób poprzez pracę z nimi w celu określenia przedziału dochodu, tak by dochód minimalny nie spychał ich do kategorii obywateli drugiej klasy, ale promował inkluzję społeczną. Odpowiedni dochód może być określony jedynie w odniesieniu do konkretnych osób i ich doświadczenia. W tym wymiarze zasługuje na uwagę niedawne stworzenie RSA (Program Solidarności Dochodowej).

3) Uzyskanie prawa do wysokiej jakości usług społecznych dla wszystkich ze szczególnym wsparciem osób szczególnie zagrożonych ubóstwem.

Wyłączenie z tej zasady usług zdrowotnych, socjalnego budownictwa mieszkaniowego, opieki nad dziećmi i osobistej opieki może skończyć się objęciem tych sektorów zasadami konkurencji wolnorynkowej, co z kolei uczyniłoby pomoc finansową od państwa udzielaną tym sektorom niemożliwą z prawnego punktu widzenia. Oznaczałoby to konieczność zarabiania na siebie tych podmiotów, co mogłoby wyłączyć z ich usług osoby najuboższe, choć właśnie do tych osób powinny być skierowane takie usługi. Na czoło agendy w wielu krajach europejskich wysunęło się socjalne budownictwo mieszkaniowe. W tej dziedzinie potrzebne są realne działania, tak by nikt nie musiał mieszkać na ulicy.

4) Zwrócenie większej uwagi na to, co mają do powiedzenia osoby ubogie i zagrożone ubóstwem przy opracowywaniu programów ich dotyczących. Oni również powinni być „ekspertami” w tej sprawie.

Różne podmioty społeczne (osoby wrażliwe na ubóstwo i dostawcy usług socjalnych) mają możliwość regionalnych i ogólnokrajowych spotkań w celu dyskusji i wymiany poglądów, szanującej jednocześnie zdanie innych. Taka wymiana zdań umożliwia różne spostrzeżenia, lekturę oficjalnych dokumentów i tekstów (np. NAPs Incl), wypracowanie wniosków, które można przedstawić osobom tworzącym programy i organom administracji, biorąc tym samym udział w tworzeniu ram i ocenie polityki społecznej.

EAPN we Francji

Francuska EAPN łączy krajowe organizacje działające na zasadzie wolontariatu i regionalne grupy organizacji pozarządowych z ochotniczego sektora socjalnego. Niektóre z tych organizacji są dużymi i zróżnicowanymi dostawcami usług instytucjonalnych.

Regionalne organizacje działające na zasadzie wolontariatu i zrzeszenia organizacji promują integrację grup szczególnie zagrożonych ubóstwem poprzez zapewnienie mieszkań, zatrudnienia, działalność zarobkową, kursy językowe i rekreację. UNIOPSS, współzałożyciel francuskiej EAPN z urzędu zajmuje stanowisko wiceprzewodniczącego w radzie administracyjnej, która obecnie składa się z Armii Zbawienia (obecny przewodniczący), Secours Catholique, CSP, FNARS, La

Clède, CAIO Bordeaux, the Petits frères des Pauvres, UNIOPSS, Solidarités Nouvelles face au Chômage, URIOPSS Langwedocji-Rousillonu, Nord-Pas-de-Calais i Szampanii-Ardenów.

Jeanne Dietrich

EAPN Francja

www.eapn-france.org/

Ubóstwo we Francji

Finansowy poziom ubóstwa, odpowiadający 60% mediany dochodów wynosił we Francji w 2005 r. 817 euro miesięcznie. Oznacza to, że 7,1 mln osób w 3 mln gospodarstw domowych w tym roku można było oficjalnie uznać za ubogie.

Ubóstwo zmniejszało się w latach 1996-2004, by później znów zacząć się podnosić. Liczba osób wnioskujących o zasiłki zwiększała się stale (3,5 mln pod koniec 2005 r.). Minimalne dochody najbogatszych 5% społeczeństwa rosły o wiele szybciej niż minimalne dochody osób najgorzej sytuowanych, a liczby te nie odzwierciedlają poszerzającej się przepaści w dochodach poniżej granicy ubóstwa, szczególnie w odniesieniu do samotnych matek i młodych ludzi.

Zatrudnienie tymczasowe jest największą przyczyną nierówności dochodów. Większą nawet niż opłaty – dla 40% zatrudnionych płace co roku zmniejszają się. Wrażenie poszerzającego się ubóstwa pogłębiają ciągłe dyskusje na temat wydawania pieniędzy na dobra podstawowe, takie jak mieszkanie, energia, transport i jedzenie).

Kwestia ubóstwa jest głównie kwestią polityczną. Publiczne programy zwalczania ubóstwa nie przynoszą nic oprócz obietnic i nie spełniają swoich zadań. W pierwszym kwartale 2008 r. bezrobocie spadło do 7,5%, z powrotem do poziomu sprzed 25 lat!

Francja łamie swoje zobowiązania wynikające z Europejskiej Karty Społecznej. Ostatnie dwie decyzje, opublikowane przez europejską komisję praw społecznych wskazały na ciągły i rażący brak dostosowania działań państwa do celu zapewnienia dostępu do socjalnego budownictwa mieszkaniowego osobom najuboższym.

Olivier Marguery

Przewodniczący francuskiej EAPN

Społeczne usługi pożytku publicznego z punktu widzenia Francji

Rozpoczął się proces wyjaśniania zasad zastosowania europejskich przepisów gospodarczych wobec usług użyteczności publicznej (SSGI).

W 2006 r. Komisja opublikowała komunikat o społecznych usługach użyteczności publicznej, który nie dotyczył usług zdrowotnych, ale zapowiadał osobną inicjatywę dla tych usług. Operatorzy społeczni uważają, że społeczne usługi zdrowotne użyteczności publicznej powinny być uwzględnione w dyrektywie.

Traktat Lizboński został przyjęty 19 października 2007 r. Wprowadza on dwie wielkie zmiany:

- Protokół 9 na temat usług użyteczności publicznej uznaje decydującą rolę i szeroki zakres decyzji władz krajowych, lokalnych i regionalnych przy zapewnianiu, opłacaniu i organizacji usług ogólnej użyteczności gospodarczej (SGEI)
- Artykuł 14 umieszcza SGEI wśród wspólnych wartości UE.

Komisja używa teraz traktatu jako argumentu do zamknięcia debaty i skupienia się na rynku wewnętrznym. Ale jak można wierzyć w Europę, dbającą o swoich najuboższych obywateli, skoro nawet komisja nie chce zajmować się ich problemami?

Usługodawcy społeczni oczekiwali przyjęcia Traktatu Lizbońskiego w celu przyspieszenia sporządzania odpowiednich regulacji działania społecznych usług użyteczności publicznej. Niestety nie wiadomo jakie konsekwencje w procesie ratyfikacji traktatu będzie miało irlandzkie weto.

Sieci usług socjalnych działające na zasadzie wolontariatu muszą teraz skorzystać z francuskiej prezydencji w celu nalegania na ogólnoeuropejski program, który obejmowałby zarówno stworzenie ram prawnych dla społecznych usług użyteczności publicznej, jak i zapewnił sektorowi możliwość świadczenia usług użyteczności publicznej na niekomercyjnych zasadach z upoważnienia państwowego.

Francuska prezydencja zaplanowała konferencję na temat usług użyteczności publicznej w celu omówienia kwestii jakości. Nie jest to jednak działanie wystarczające, biorąc pod uwagę niepewność prawnej sytuacji usług użyteczności publicznej. Problem regulacji prawnych jak również zastosowania dyrektywy o usługach nadal wymaga rozwiązania.

Problem polega na tym, że usługi zapewniane przez państwo lub upoważnionych dostawców w zakresie mieszkalnictwa socjalnego, opieki nad dziećmi i osobistej opieki są wyłączone z regulacji prawnych tylko jeśli mają państwowe upoważnienie, czyli posiadają raczej obowiązek niż możliwość zapewniania określonej usługi.

Usługi te nie miałyby racji bytu, gdyby ich misja w zakresie użyteczności publicznej nie traktowana w odpowiedni sposób. Stałoby się tak, gdyby zastosowano dyrektywę o usługach, ale dostawcy zostaliby pozbawieni państwowego wsparcia, które podtrzymuje ich istnienie, ponieważ nie wspomaga ono konkurencyjności. Bez tego wsparcia osoby najuboższe byłyby pozbawione usług, które musiałyby zacząć przynosić zyski!

Do końca grudnia rządy muszą złożyć w komisji raport. Do tego czasu sektor społeczny może albo pokazać w jaki sposób obecne ramy prawne dają im wymagane uprawnienia, albo nakłonić ministerstwa do dostosowania ram prawnych do wymagań Unii.

EAPN musi położyć główny nacisk na uznanie przez organizacje państwowe i prywatne uprawnień społecznych dostawców usług użyteczności publicznej. Nie chodzi już o ramy prawne SSGI, ale o przetrwanie tego bastionu walki z ubóstwem i wykluczeniem społecznym.

Michel Mercadie
EAPN France

ODWIEDŹ NASZĄ STRONĘ INTERNETOWĄ: WWW.EAPN.ORG

Osoby żyjące w ubóstwie nie powinny musieć wybierać między jedzeniem i ogrzewaniem!

Nr 126 kwiecień-czerwiec 2008
Wydrukowano w języku angielskim i francuskim
Dostępne również w innych językach

www.eapn.eu

Redakcja:
F. Farrell

Publikacja:
A. Gueudet

Square de Meeus 18
B-1050 Bruksela
Belgia

Tel.: 322 226 5850
Fax: 322 226 58 59
E-mail: team@eapn.eu
Strona internetowa: <http://www.eapn.eu>

Opracowanie:
S. Jones
C. Flèmal

Biuro:
1600 Sint Pieters Leeuw 1

Network News stara się generować debatę publiczną na konkretne tematy. Wyrażone w nim opinie nie są opiniami EAPN. Komentarze do zawartości wydania prosimy przesyłać na adres team@eapn.skynet.be

Opracowano przy współpracy Komisji Europejskiej